

Erdélyi Híradó

Szombaton, $\frac{5}{28}$ (Május' 28-dikán) 1831

Portugallia—Spanyolország—Frantziaország—Nagybritannia—Belgaország—Burkusország—Austria
Lengyelország—Görögország—Törökország—Magyarország—Nzti. Tásalkodó 22-dik Szám.

PORTUGALLIA

E' szerént tehát, igen fontos eseteknek leszünk rövid időn szemmel-látó tanúji: mert X-dik Károlyként, semmi engedésre nints kedvünk többé. 17 esztendőstől 30-ig, minden portugallus, katona, talán az asszony-féléket kivéve.

SPANYOLORSZÁG

Mádríd, apr. 25. — Újj komédiát fogunk látni a' napokban. Kéi Dámát a katonai Biztonság fogna megítélni. Egygyiket közzűlök, ki igen szép, Grenadából hozták ide. Egy pistolt lőt ő el az Alcade-ra, ki őtet megfogatta, de nem találta. Laszcorthe Óbester, egy Frantzia, egy lovas Vadász-reg. commandansa, barátságban élt ezen Damával, 's ezért fogattatott meg-is övele.

FRANTZIAORSZÁG

Páris, máj. 1. — "Az állandó essődzés nem gátolta-meg a' népet, hogy az ingyen-játék' elő-adásán tegnapi-este serreggel jelenjenek-meg. A' szakaszok (actusok) között a' Parisienne-t és a' Marseillaise-t kívánván, nagy buzgósággal énekelték azokat. A' nemzeti gárda nagy vizsgálóját másszorra halasztották. — A' Nemesis' legújjabb kötetét Barthelemytől, ezen tzm alatt: Napoleon vagy máj. 5-dike (halála' napja) igen nagy helybeshagyással fogadták.

Magános Levelek Párisból azt mondják, hogy ott elbáméskodva várják a' választás' kétséges kimenetelét. Annál-nagyobb volt a' kétség, mivel' mint bizonyost úgy tartották, hogy az országlo-széknek a' választáson semmi ereje nints, kivált' azért, mivel' az újj választótörvény a' választók' számát rendkívül megsaporította.

Máj. 5-dikén gyűlést tartottak Párisban a' júliusi Patrioták közzül mintegy 1200-an, kik a' július-tisztelő-jegyre ki vannak jegyezve. Egy-akarattal azt végezték, hogy az esküt nem teszik-le; azon építvén főképpen, mivel' az Ordonnancé-nak nints hatalmában lekötelezést parantsolni, mellyet a' törvény nem parantsol. A' mi a' kereszt' pánthkáját illeti; felveszik azt a' szint, mellyet az Ordonnancé rendel, a' kéket, (fekete szelű veres helyett). — Cassas frantzia Konzul megérkezett Parisba Lissabonból, máj. 5-dikén.

Máj. 5-dikén, a' Napoleon' halála' napján, össze-gyűlt egy sereg nép a' Vendome-piatzon, Párisban, az oszlop előtt (melyre, tudnivaló, a' Napoleon' állóképe ismét fel fog állíttatni), és nem tett nekik semmit az esső, hogy a' lábala-való basrelief-et (törpe fekvő) ekeségeket és a' sasokat, gyöngyvirággal és rószakkal

felékesítették. A' jelen volt örök elégségesek voltak a' rend' fenntartására, sőt ők is az ékesítésen dolgoztak, a' koszorúkat rendelték-el, mellyeket nekik a' korláton beadtak.

A' máj. 8-dikai Moniteurben az itt következő fontos tizikkej van: "A' Marsal hadminister rendszabást tett, mely tsalhatatlanul meg fog tettezni az országnak és a' hadseregnek. Azt parantsolta, hogy a' lovas regimentek 2 hónap lefolytában, hadi-járkálásokat vigyenek végbe, katonaköntösben, fegyveresen 's gúnyával együtt; és hogy ezután, ezen járkálások, esztendőnként két-izben, még-pepig a' mennyire tsak lehet, azonidőszakokban vitessenek-végbe, midőn a' regimentek legteljesebb számuak, valamint köz-legényekre, úgy a' Tisztekre-nézve is. Ezen járkálások nem akadajozzák azokat, a' kikre előre-nézés által hosszú utra volna szükség. Az első 14 nap a' 6 escadron, a' katonai járkálásokban, escadrononként változtatva vennének részt, tserélve: a' második fél-hónapban ezen járásokat, mindég 3 escadrononként követik-el: a' második hónap alatt és utána, a' 6 escadron legalabb 3-szor, legfeljebb négyszer fognak össze-gyűlni hetenként ezen gyakorlás-végett. — A' második hónap alatt, midőn, a' mondás szerént, a' járkálás regimentenként esik, és nagyobb kibontakozást nyér, a' regimentek, nem tsak azon kibontásokat, mozdulásokat viszik-végbe, mellyek az ütközet-rendbe-formálást, a' homlok-változtatást, az elterjedést és megtámodást erányozzák; hanem sokszor járkálás-közben, a' labodázók' (plänkler) és puskázók' kiküldését is gyakorolják, tsak szemrefőre: tanyát (gyepelést = bivouac-ot) ütnek, előőröket, kisőröket, táborszemet (Vedette) állítanak-ki, szagúdozásokat tesznek, kerülő-őröket küldenek-ki. —

Az elképpen gyakorlott katonai-sétállások vagy járkálások által, fcsesebb össze nyomuláshoz, magoktartáshoz törődnek; több egyformaságot a' mozdulásban és nagyobb erőt szereznek a' viaskodásban; a' lovas-ságot a' hadifordulásokban, járkálásokban és a' viaskodásban tartják; a' lovak elfásúlnak, 's a' nyeregtörést elkerülik, mely a' lovas-katonaság' elgyengülésének igen hatás oka. Ha ez a' gyakorlás-járkálás felkelés' előkészületét teszi; úgy ez az apró útmutatás elég-idejében szünjőn-meg, hogy a' lovas-nép gyakorlást szeressen escadron-járkálásban. — Ez az egész tizikkej Fridrik és Napoleon' oskolája.

A' National rá-támod a' Moniteurre 's egyszermind a' Ministeriumra, hogy a' nyugoti Departementeket egészen tennedességben lenni mondották, 's a' nemzetet így bolondítják. Angersből és Nantesből, megtanítanak most bennünket mit kelljen itélmi az olyan hivatali nyilatkozásokról. A' régi Vendée-t ellepte a' sok 'sivány-banda, kik tartózkodás nélkül ütök-fel a' levetett dynastia' zászlóját. Nem-hogy fogyna ez a' banda, hanem még naponként erőssödik. Elbeszélvén itt a' pártülők minden környületeit, ezzel végezi panasszát: "Hát, — némely Departementek, nem méltók annyira, a' mennyire a' páriisi börtök. Egy Minister mérge' kielégítésére, letették Lamarque Generált, a' nélkül hogy ezen baromi rendszabás' következéseit meggondolták volna. A' Lamarque Gen. neve, rettentő kép volt a' rebelliseknek. A' nemzeti gárda és a' patriota parasztok, bíztak ő-hozzá. Az ő' maga' félre-vonulása, szarvat adott újjra a' Károlyistáknak, 's megsomorította a' július-revolutio' barátjait. A' Vendée-iak és a' Chouanok felemelt fővel járnak, és a' mindennel-köz lázadás, a' mint írják, az ajtó előtt áll.

NAGYBRITANNIA

Ápr. 20-dikán vitorlázott-el Indiákra egy portugalli hadibrigg, egy szállítóhajótól kísértetve, a két frantzia fogojjal, kiket Lissabon' úttzáin végig korbátsoltak; és úgy gondolták, hogy a' frantzia hajók, melyek az azelőtti nap' a' Konzullal és frantzia' familiákkal a' tengerre botsátkoztak, lesbe akartak volna állani, hogy azt elragadják (caperezzék).

Londonban ápr. 28-dikán jött-ki a' Quarterly Reviewnek, és ma, a' Foreign Quarterly Reviewnek egy tsomója. Legfontosabb az elsőben egy tzikkej, melyben mindenféle reform, mint a' konstitúciónak végromlására vezető, megátkoztatik. A' mostani systema elmúlhatatlannul szükségesnek tettzik az Írónak a' Monarchia' fenn-tartására: mindazáltal, akarja, hogy azon városok, melyek a' 11-dik parantsolatot által-hájják, azaz, meghaggyák magokat vásároltatni és harajta kapják, elvesztik Választó-jussaikat. — A' másikban, két igen tanuságos tzikkej van a' Lengyelekről.

London, ápr. 30. — Alkalmasint, sohase mutatta magát nemzet, konstitúziós úton, oly' hatalmason, nagy vizsélések' eltörlésére, mint most az ánglus: de az áng. história-sen mutathat-elő olyan Fejedelmet és Ministeriumot, melylyek oly' szívesen és igazában óltalmazták volna a' nép' dolgát egy megromlott Oligarchia' magának-tulajdonításai ellen, mint IV-dik William Király' és az ő' Ministerei; fogja-is ötet azért teljes erővel segíteni a' nemzet. A' már kihirdetett választásoknál elnyomták a' reform' ellenkezőit Doverben, a' hol a' Wellington Hg. behatása, mint Warden of cinque ports (a' bajdan privilegiált 5 kikötő Gouverneurje) nem tsekétség, bátrálnia kellett az antireform-kandidátusnak: London városában, lemondott az az egy, az

Oligarchiát követő kandidátus, elébbi parlament-tag, Ward Úr; ki tsaknem egészen kezén tartotta a' bank' és kelet indiai komp. egész monopol-aristrocratiáját; ki maga megvallotta hogy sok ezer választókból nem szózatol mellette 600. — De, mit használ még-is ez az előre-számlálgatás: sokszor, a' legkevesebb szózattal bírót, teszi a' következő végszakasztó kénygyőződelmesnek.

A' Hampshie Telegraph írja: "A' lineahajók, melyeket most különböző áng. kikötőkben készítenek-fel, parantsolatot vettek, hogy Spitheadban (Portsmouthban) gyűljenek össze. Állanak azok — mint már futtában láttuk, ezekből: Printz-Régent, Caledonia és St. Vincent, mindenik 120 ágyús; Donegal 78; Talavera 74; Revenge 74; Wellesley 74 és Ásia 84. Sir Edw. Codrington fogja azokat vezérelni, s hajózászlóját a' Caledoniára felűtni. Az ő' zászlós-kapitánnya, Curzon, elment Plymouthba, hogy azt a' hajót Spitheadba hozza. W. Parker Ellen-admirál a' Printz-Regensre üti-fel a' maga' zászlóját.

Máj. 2-dikáig Londonban kihirdetett 249 választásból 155 mellette, 114 ellene van a' reformnak. Az elébbi Parlamentben, ugyanazon Választóhelységeknek 111-ge a' reform mellett, 158-a pedig ellene volt. E' szerént, a' reformnak nem-kedvező 27 többség ellenkező 21 szózattá vált; azaz, a' reform' dolga, tsak 249 választás mellett már, 48-at, azaz, 1 ötödrészt nyert. Tsak három helyen, melylyek azelőtt 6 reform-mellett-fogót kaptak, most, felét ellenkezőt neveztek-ki. Egyébütt még, nem győzött antireformer az eddigleni reformer ellen. Már most százra számlálja a' Courier a' jövendő többséget a' reform mellett.

Az irlandi Lord-Helytartó Anglesea Marquis, egy Békebirónak a' Hivatalát

a' Kildare Grófságban, a' híres Doyle Úrnak, a' kildari és leighlin-i katolikus Püspöknek adta. Első példa ez a' revolutio-ólta, hogy kath. Pap olyan hivatalt visel, és mint a' Times említi, többet teszen ahhoz hogy az országlószerk a' nép' szeretetét megnyerje, mint-sem talán valami nagyféle tette a' Lordhelytartónak, tenne.

Ugy gondolják, hogy ÖFgek. jún. 1-jén utaznak-el Portsmouthba. Megvizsgálja osztán a' Király' a' hajósereget, melylyet most készítenek-fel, és a' mint mondják, a' Sir Edw. Codrington vezérlése alá adnak.

BELGAORSZÁG

Némely belga városokban, kezd a' szabadság' faja felállani: de hogy ezen fak' tisztelete nem mindenekkel köz, mutatja az itt következő danl, melyet máj. 2-dikára viradóra egy valaki egyik farragasztott: "Arbre de misère — Chapeau de Corsaire — Régne d'intrigans — Armée de brigands."

BURKUSORSZÁG

Szomorú, és fájdalom, bizonyos tudósítás érkezett, hogy Moskóban ismét kiütött a' cholera. Apr. 12-dikén 14-en betegettek-meg abban, 10 az ispotájokban, 4 pedig a' városban.

A' lengyel Journal, ajánlja a' cholera ellen a' mérsékelt ételt és italt; és hogy tűnődni s bánkódniteljességgel nem kell. — Ez utolsó praescriptióra legkönnyebb kapni embert a' debitorok között: a' creditorok sokkal hamarábbelkapják a' cholera-t e' mostani időben.

A' Staats-Zeitung szerint, Königsberghől jelentik, hogy a' legújabb Levelek Pétervárról olyan rendelést hoztak, mely szerint, a' birodalom' nyugoti részén elrendelhető minden katonaságnak nyakrafőre össze kell gyűlni Vitepsk-be, és ott egy nagy tartogatott sereget fognak

felállítani; melyen a' moskói katona Gouverneur Tolstói Péter Gróf nyerne-meg a' Fővezérséget, d' Auvray Gen. pedig a' Gen. Stáb' feje lenne.

Pétervárról halljuk, hogy a' Tsászár minden közbenjárást Lengyelországra nézve, melyre Frantziaország és Anglia magokat sürgetve ajánlották, végképpen eltaszít magától, és hogy az egész Muszkaországban kolossalis rendszabásokat parantsoltak, hogy a' lázzadást rövid időn fegyver' erejével egyenesen és örökre elnyomják.

AUSTRIA

Semlimi kereskedőlevelek győzödelemről beszélnek, melyet a' skutári Basa a' Nagyvezéren megvívott volna; melynek következésül neki semmi nints akadékiul konst.polji úttjában, mely fő-város az ő' szándékának a' tárgya.

LENGYELORSZÁG

A' breslói Zeitungban van egy varsói Levél apr. 26-dikáról, melyben azt olvashatni, hogy a' prágai hídveget Skrzynecki' távol-létében 15,000 dolgozó elkészítette, és készített még hozzá egy külső töltést-is; úgy hogy most az egész lengyel katonaságot fel lehet benne állítani, eltakarva. — A' Muszkák' részéről, a' 3 hadi-lineán nagy fegyvertárolat állítottak-fel nagyon megerősítvén Lomza-t, Siedlce-t és Lublint.

A' varsói Státushíradó apr. 28-dikán, a' többek közt, azt mondja: "A' hadsereghez szünetlenül hordják a' flannellel bélelt bőroveteket, hogy azokat a' mezítelen testeken viseljék. A' tapasztalás tanította, hogy a' cholera ellen, ez a' legjobb elővigyázat. Húszezernyi ilyen övet (tűszöt, gyűszüt) küldöttek már el. Külömben-is, nagyon megtsökkent a' cholera a' hadseregben, s nem pusztít már annyira mint eleinte. — Mind-tsak mennek még itt a' fővároson által új katoná-

szakaszok; tegnap' ment az újjonnan felállított 7-dik Uhlánus reg., mely legelőször volt Varsóban. Erős-veres hajtókája volt neki, valamint az epaulette-je és sapkája-is olyan volt.

Varsó, ápr. 27. — A' mi' városunk úgy láttik ma mintba népek' hűjdosása (migratio gentium) volna. A' Generalliss. parantsolatjára, elköltözik a' föld' népe hazájából, a' Liwjec és Weichsel-közéből, 's mendegélnek feleségeikkel és gyermekeikkel, vagyonjokkal és vihető jószágokkal a' mi' úttáinkon: az apró gyermekek öregeket vezetnek, az erősebbek szekereket húznak vagy nyájukat hajtának. Ílyen karavánokkal van tele minden piatz, míg az országlószék róllok rendelést tehetne. Egy méreggel forró kegyetlen ellenség okozza ezt a' rendszabást, mely már most semmit-sem akar kímélleni. — A' Muszkák, nem akarták elfogadni az ütközetet Wawr-nál, mely egészen körül van véve földvárval; hanem jobbnak tartják azt, ha a' Lengyeleket az ő' elárkolt táborjokhoz tsalják Siedlce mellé. Mind-a'-két ellenkező Vezér próbálgatja a' másikat az ennek alkalmatlan mezőre venni. Egyéberánt, ömölve jönnek zászlóink alá mindenfelől az Önkéntesek. Nem számlálván a' lengyel tartományokat, láttunk már Magyarokat, Görögöket, Tatárokat, Törököket, sőt még egy Tzirkassiait-is — mind készen felfegyverkezve. — Másnap' ezt teszi hozzá délben 12 óraker: "A' Muszkák, nem nyomúltak előbb; inkább láttzik hogy vissza vonólnak, minthogy Minsket az éjjel hagyták oda. Minden lengyel élelmet és puskaport Prágánál és Wawr-nál hagytak, ne-hogy a' vissza-vonulásnál alkalmatlanok lehessenek: 's ezért haszaltották el-is az országlószék' parantsolatját, mely szerént fel kellene gyújtani.

Egy más Levél Varsóból ápr. 28-di-

kán azt mondja: "Tegnap dél-öltá minden másképpen indúlt. A' Muszkák, egy-szerre-tsak megállapodnak Dembie-Wielkie-nél, a' hol őket Skrzynecki megkínálta az ütközettel; de ő'k azt el nem fogadván, vissza vonták magokat: sőt, azt állittják, hogy Diebits az ő' fő-erejével már jó-forma távolságra volna, 's úgy indúltak osztán a' Lengyelek újjra előfelé. Vett még Uminski egynehány erős regementeket magához, nevezetesen, ama' híres 14-dik linearegementet; 's már most a' maga' egész seregével, tartózkodás nélkül megyen a' gárdákra, hogy magát Sanogitiában és Litthóban a' Patriótakkal eggyesítse. — Dwernickiről semmi egyenes tudósítás nem jött-még—oda. — A' lengyel határszélről ugyanazon nap azt írják, hogy a' litthói felkelés foljvást tovább harapodzik; a' mit annak tsekéjségéről, vagy elnyomásáról a' német Zeitungok beszélnek, tsak felére lehet hinni. Rábizhatólag be lehet venni, hogy már 50,000-en követték a' felszöllítást és nagy dühösséggel viaskodnak. Az igaz, hogy rosszúl vannak felfegyverkezve; de ezt a' hibát, kipótolja a' hely' esmérete és a' vak-buzgóság; 's itt-is viseli a' kasza a' maga szakmányát.

Egy Berliini Zeitung írja a' lengyel határról, máj. 3-dikáról: "Minsken igen forrón ment a' dolog. Ez a' város porrá égett volna a' Lengyelek' ágyúzása alatt. Puschet, az insurgensek' Generálja Augustowoban, 20 Tisztet és 100 köz embert, többnyire a' gárdákból, fogságra ejtett volna. — A' utolsó tudósítások szerént, a' lengyel hadsereg ismét túl ment Siennica-n, és a' főszállás ápr. 30-dikán este Ruda-ban, Dembe-Wielkie-hez nem messze volt. A' Mihály Nagyherczeg' főszállása, az utolsó tudósítások szerént, még Zambowban, a' Bug és Narew között volt.

Varsó, máj. 1. — Königsbergből és Dántzigból ide érkezett kereskedőlevelek, jelentik, hogy a' muszka Hadmarsal sok Váltóírást küldött oda által, hogy gabonát vásároljanak; a' mi' a' plozki és augustowo-i Vajdaságba-visszavonulást gondoltatta, hogy teljes erővel, a' mindtovább harapódzó lázzadást Litthóban és Volhyniában elnyomják; mellyet egy jól meggondolt, és nagyon elágadó planum szerént akar vezetetni. Minden hibát hirtelen haszonra fordítanak, és a' szerentse mellett, nevededik a' bátorság és hajlandóság is. Sok ezer Tiszt, kik Lengyelország' felállítása után elbótsáttatván, a' régi Lengyelország' minden tartományába elszéledtek, számtalan tanút hordozván mejjekben vitéségeiknek, és tetteik' elbeszélése által mindenkit magokhozédesítve, mindenütt törekedtek a' felkelés' tüzét meggyújtani, 's a' fellobbanásra vezetni. Ebből lehet a' sebess felfegyverkezést a' muszka Bhadseregj' háta-megett, megvilágosítani.

A' Pétervárról kibotsátott kemény manifestumok meghatározva elhibázták itt behatátsokat; kinyomtattak azok az itteni Journálokban, azt az egyetlennegyvet kivéve, mely a' Pétervárra érkezett tudósítás után a' fejedelmisékből-kirekesztésről, rendkívül mérsékelve volt írva.

GÖRÖGORSZÁG

A' smyrnai Courrier, sok többek között azt beszéli, hogy nem rég' a' Hatalmak, a' bajor Király' ifjabb fiját határozták volna Királynak Görögországba, a' Capodistriás Gróf' országglása alatt: most meg arról beszélnek, hogy az ág. Királynak egy természeti fiját. Ezeket a' híreket Capodistriás Gróf' terjesztette volna el; és mindezek mellett, ő' maradna a' dolgok' mellett, vagy mint Régens, vagy pedig mint első Minister, úgy hogy a' kormány mindég tsak az ő' keze közt

maradna, 's ellenkezői, nem szabadulnának ki bosszúállása alól. — Elég az, hogy Spartában lázzadás volna az Elölülő ellen. Canaris és Constantin 4000 Mainotákkal és 4000 Spartanusokkal készen állanak, és meg akarják bosszúlni a' tömlöztbevetetett Petro Beys-t, 's a' konstitutio' vegre-hajtását kívánják. — Jó lesz megjegyezni, hogy ez a' Smyrnai Journal nagy ellensége Capodistriás Grófnak. — Syraból pedig egy Levél hozza mártz. 14-dikéről, hogy a' kellőközépi oskola' nevendékjeinek egy része is pártot-utött volna Eginában, 's az oskolának egy részét bezárták volna. Hydrában, Spezziában is lázzadás van. Az Elölülő pedig beadta volna lemondását — a' Smyrnai Courrier szerént, ügyetlensége miatt. — Ez a' Courrier, mely a' Lengyelek mellett nagyon buzog, azt is jelenti, hogy Smyrnában alá-írást indítottak-el az ő' részekre, és már híres Kereskedők írták-alá magokat.

TÖRÖKORSZÁG

Mártz. 28-dikán este és az érekövetkező éjjel megijjedtek a' smyrnai lakosok egynehány földrendülés által. Az első történt esteli 7 óra után 18 minutummal; mely, nem igen erős, és tsüngő (perpendicularis) mozdulatu volt; és így, igen veszedelmes lett volna, ha erősebben fordult volna újra elő. A' másik erősebb és vízfektü mérgesebb rándulás, 8 óra 16 minutumkor történt; a' harmadik szörnyű erős rugás, kezdődött reggeli 3 órakor, éstartott mintegy 20 secundumig. — Egy pillantattal azelőtt, megjelentették az állatok ezt a' földrendést, az ő' kiáltások, nyughatatlanságok és mozdulások által: az ebek, arditottak, a' lovak kapállództak a' földön, és próbálgatták fékszáraikat elszakasztani. A' föld' lebegései északfelől délnek mozdultak. A' hajótanyán fekvő hajók,

mintha kőszirtekbe ütköztek volna. Az egész város felzendült; sok ház nagyon megrepedezett: és ha a földrengés még egy-ideig tartott volna, úgy a város össze rogyott volna. Tartott még ez a földrengés egynehány nap, de gyengén: a tenger fenekén pedig mozdulásokat érzettek a hajótanyán.

Belgrád, ápr. 29. — Éppen most érkezett tudósítások szerént, a scutari Mustapha Basa pártütése s a vele egygetértő Albanusoké a Porta ellen, szörnyen nekedik. A Nagyvezírt, Resid-Basát, berekesztették volna a pártütők Monasztirba. Karafeis-Zade Ali-Bei (Albanus) főszállása bement a hónap 20-dikán Sopiába. Bosniának egynehány Kerületei is fellázzadtak, és a pártütők esküvel kötték-le magokat egymásnak, hogy a fegyvert, nem teszik addig le, valámig a Sultán a katonai-rendbeszedéből a behozott újításokat el nem törli, a Skutari Basának a tőle elvett sandsakokat vissza nem adja, és minden privilégiumot, mellyeket az Albániaiak követelnek, meg nem fogta erőssíteni.

MAGYARORSZÁG

A Gözpostahajó máj. 11-dikén indult el Pestről, 14-dikén megérkezett Bétsben a leopoldstadti szigetben (a Praterben) a mulatóházhoz, és ezt az utat 50 óra 24 minutum alatt tette-meg víz ellen. Lefelé, korán reggel indulva, akkor nap este Pesten van.

V-dik híradás a magyar tudós társaságról.

Pest, máj. 17-dik 1831. A IV-dik híradásban említett 4 kiküldöttség javallatai a nagy gyűlés eleibe terjesztetvén, a társaságnak az alaprajzban elő-adott foglalatosságai ekkép rendeltettek-el, s azokra nézve mostanig e következők történtek:

1. A foljóirat "Tudománytár" tzm

alatt fog megjelenni. Tartalma: 1831-nek eleje óta kijött jelesebb elmetermékek ismertető kivonatjai, fő-figyelem fordítván a hazaiakra és a hazáról szólóakra. A theologiai s politikai munkák tsak jelentetnek, valamint holmi tűnő betsü apróságok. Hogy az Országban s hozzá tartozó részeiben, és Erdélyben megjelenő könyvekből a tagok minél előbb oly kivonatokat készíthessenek, mártz. 7-dikén a heti ülés azok és más tudós hazafiak közül minden könyvnyomtató műhelyre ügyelőket kért-meg, kik tudósításaik szerént már az első fertály esztendőről nagyobbára bé is küldötték jelentéseiket, s a megérkezett példányok kiosztott helyekre küldetnek.

2. A grammatika és szótár ügye folyamatba így indul: A jövő Szeptember elején tartandó nagy gyűlésig a nyelv-tudomány osztáljának tagjai a magyar helyesírásra, és a hajtogatás paradigmájára nézve az eddigi vizsgálódások javát kísérik: hogy azokból a társaság megállíthassa, mit kövessen. A szokótes rendszerbe hozása, mint bővebb vizgálást kívánó tárgy, azonban későbbre marad. Szótár írása végett a társaság megfogja vizgálni az eddigi szótárak tökéletesebikét, s ezt veszi majd fel útmutatóul, mellyel minden egyéb szótáraink és ide tartozó gyűjteményeink összehasonlítani, hogy így a hiány pótolgatása által egy legteljesebb készüljön. Addig-is 1.) Minden tudományos osztály tartozik a tudománybeli műszavakat, a mint azok a régibb időkötől a legújabbig keletben vannak, összeszedni, s betűrendben a társaság eleibe terjeszteni. 2.) Minden rend és osztálybeli tag kéretik, hogy az osztályán kívül eső szavakra-is, a menyire alkalma szolgál, figyelemmel legyen; s a földmivelők s falusi mesteremberek szavait lakása helyén, vagy vidékén ösz-

szeirni vagy íratni el ne mulassza. 3.) A' héti ülések pedig a' szótár belső elrendeltetésén dolgoznak.

3. *Fükönyvei* kiadását a' társaság 1832-ben fogja kezdeni. Ezek tárgya: a' társaság történetei, tagjai által készült értekezések, oly' jeles versek, mellyek a' társaságot közelebből illetik, elhunyt tagokat dicsőítő beszédek.

4. *Jutalomkérdéseit* a' társaság így fogja tenni: A' helybeli tagok, héti üléseikből, osztaljonként három három kérdést ajánlanak a' nagy gyűlésnek; mely ezek közül egyet elfogad, vagy egyet, egészen újjat támaszt. Ennél-fogva a' társaság az alaprajz szerint két kérdést, legelőször a' jövő Szeptemberi nagy gyűlése végével hirdettet-ki, megkezdve a' nyelvtudomány és filozofia osztályával; 's akkor minden ide tartozó megállított feltevel 's rend tartás a' felelni kívánók kedvéért újság által közölve leszen.

5. *A' legjobb magyar munka* esztendőnkinti megjutalmazása az 1831-beli nyomtatásuakon kezdődik, 's így azon Írónak, kinek 1831-ben kijött magyar munkája a' legkitűnőbb lesz, a' 200 darab arany jutalom az 1832-beli nagy gyűlésben adatik által. Véghez az ebbeli megítélés így fog menni: a' héti ülések a' jobb munkákat esztendő végével kiválasztják, 's további vizgálat végett az illető osztályokból 3 helybeli vagy vidéki rendes tagra bízzák, vélekedéseket okaikkal a' nagy gyűlés eléibe terjesztik; mely ezek közül a' legérdemesbet kiválasztani, részrehajlatlan köteletségének esmerendi; az ítélet okai pedig közre botsáttatnak.

Ezeket kívül a' társaság dolgai között hivatalosan e' következők közöltetnek:

A' nagy gyűlés febr. 24-dikén eloszolván, a' héti ülést a' helyben lévő tiszteletbeli 's rendes tagok M. Gr. Teleki Jós ef Fő-Ispán Úr 'sat. előlülése a-

latt minden hétfőn délután 5 órakor kezdik, melyben a' vidéki rendes tag-is, ha éppen ekkor Pesten van, megjelen. Foglalatosságai a' most említett tárgyak.

Ó ts. k. Fő-Hertzege a' Nádor, mint Pártfogó, a' társaság alaprajza és rendszabásaiól 3300 példányt, a' Királyi Udvari Magyar és Erdélyi Cancellaria, kir. Helytató Tanács, kir. Kuria, Kerületi táblak, Magyar kir. Udv. Kamara, Érsekek, Püspökök, Fő-Ispánok, Magyar tenger melléki Kormányzók, Magyar, Horvát és Slavóniai Ns. Vgyék, Kaptalanok, Sz. kir. városok, kir. Universitás, Tudományos Kerületek Evang. és Ref. Szuperintendentziák, 's Erdély Ország számára kegyesen szétküldözött.

Minden Íróra nézve átaljában hirté teszi a' társaság, hogy eddigi jövedelméből jeles magyar munkák kéziratjai nyomtatására, 's az ollyanok szerzői megtisztelésére esztendőnként 2000 pengő forintot fordíthatván, elfogadja tisztán leirt kéziratjokat, ha a' M. Gróf Elölülés Úrhoz azokat jó alkalommal küldik; 's a' mellyiket jelesnek találja, azonnal nyomtatás alá eresztli, az Írónak pedig tiszteletjutalmat rendel. Sőt a' minél miveltebb ésszel alkotott, minél tisztább és jobb ízlésű magyarsággal irt munkákat óhajtván várja: hogy az alaprajznak 6-dik lapján kimutatott ezen köteleességét-is a' Haza előtt minél előbb teljesíttesse.

Döbrönte Gábor m.k. Titoknok.

Jelentés: Egyegy szomorúbb dolog nem eshetne Erdély' nagyobb civilizálása' megtökkenésére, mint ha az Erdélyi Híradó és Nemzeti Társalkodó tsirájában megfulna. *Tela praevisa minus nocent.* Ez kis Hazát és az igen betses Olvasókat tekintve, kik már is, elkezdették a' jövő fel-esztendei Előfizetést beküldeni, sajnálkozva vagyunk kén telenek tudósítani, hogy ezen Folyóiratok' kiadását igen nagy és helyes okok miatt, Jún. utolsó napján a' mostani Redactio leteszi. Adjon Isten jobb Redactorokat!